

LUONTOLIITON YMPÄRISTÖOHJELMA 2023-2026

OSA 1: MINKÄLAISEN MAAILMAN ME HALUAMME?

Siirtymä kestäväan yhteiskuntaan vaatii kestävyysmurroksen. Kestävän elämäntavan ytimessä on ihmisten ja luonnon hyvinvointi.

Haluamme maailman, jossa yhteiskunta elää luonnon kanssa tasapainossa ja kunnioittaa luontoa. Kulutuksen ja tehokkuuden sijaan keskiössä on kokonaisvaltainen hyvinvointi. Länsimaisesta luontoa tuhoavasta ja eriarvoisuutta globaalisti lisäävästä kulutuskulttuurista siirrytään pois.

Poliittisella ohjauksella vahvistetaan kiertotaloutta ja tehdään korjauttaminen, ylläpitäminen sekä laina- ja vuokrauspalvelut kannattavammiksi kuin uusien hyödykkeiden ostaminen. Tehoruoantuotannosta siirrytään monipuolisempiin ja kestävämpiin menetelmiin, joissa lähi- ja luomutuotanto ovat keskiössä.

Talousjärjestelmä perustuu jatkuvan talouskasvun tavoittelun sijaan kohtuuteen ja kestävyteen. Nykyinen talousjärjestelmä valjastetaan ekologisten kriisien pysäyttämiseksi asettamalla hinta ympäristölle haitalliselle toiminnalle. Toimet kohti pidemmän aikavälin kokonaisvaltaista talousjärjestelmän muutosta käynnistetään.

Ratkaisuja kiihtyviin ja toisiinsa linkittyneisiin kriiseihin etsitään kokonaisvaltaisesti. Ratkaisujen pitkäjänteisyyteen ja sitovuuteen kiinnitetään huomiota. Niissä ei luoteta liikaa teknologisiin korjausliikkeisiin, vaan noudatetaan varovaisuusperiaatetta ja estetään kriisien eteneminen pisteeseen, josta ei ole paluuta.

Päätöksenteko on avointa, ja ihmisillä on aito mahdollisuus vaikuttaa esimerkiksi heidän lähiluontoaan koskeviin päätöksiin. Lasten ja nuorten mielipide on sisällytetty poliittiseen päätöksentekoon. Lisäksi päätöksenteon tulee perustua tieteeseen. Erityisesti maa- ja metsätalouspolitiikan kohdalla tieteellistä pohjaa vahvistetaan.

Suomessa ja maailmalla on laajat, kattavat ja hyvin kytkeytyneet suojelualueiden verkostot, jotka kannattelevat ekosysteemejä, lajistoa ja ylläpitävät ekosysteemipalveluja. Luonnonsuojelussa kunnioitetaan alkuperäiskansojen oikeuksia. Luonnon ennallistamista ja villiinnyttämistä tuetaan ja luonnon monimuotoisuutta parannetaan. Lähiluonto on kaikkien saavutettavissa.

Ihmisten luontosuhdetta pidetään yllä ja ekososiaalista sivistystä edistetään ympäristökasvatuksen ja elinikäisen oppimisen keinoin. Ympäristökasvatuksella pyritään edistämään yksion ja yhteiskunnan vuorovaikutusta. Inhimillisen kasvun kautta pyritään kohti kestävää kulttuuria, jossa ihminen tuntee kokonaisvaltaisesti omat roolinsa ja on vastuullinen, myötätuntoinen, tasavertainen ja kohtuullinen.

OSA 2: MILLÄ KEINOILLA ME TOIMIMME?

Ympäristökasvatus. Luontoliiton ympäristökasvatuksen keskiössä on viettää aikaa luonnossa ja siten luoda, ylläpitää ja vahvistaa luontosuhdetta. Oppiminen tapahtuu havainnoimalla ja toiminnan kautta, ja lapsista kasvaa aktiivisia kansalaisia.

Koulutustoiminta. Ympäristökasvatuksen lisäksi Luontoliitto kouluttaa nuoria aktiiviseen vaikuttamiseen ja järjestötoimintaan. Koulutustoiminta on monipuolista tapahtuen luonnossa ja verkossa, yhdessä ja omaehtoista opiskelua tukien.

Yleisötapahtumat. Luontoliitto pitää ympäristöasioita esillä järjestämällä monenlaisia tapahtumia. Esimerkiksi paneelikeskustelujen avulla luodaan dialogia yhteiskunnan eri osa-alueiden välillä ja kulttuurialan yhteistyön kautta tavoitetaan uusia yleisöjä.

Ennallistamis- ja luonnonhoitotyöt. Luontoliiton erityispiirre järjestönä on, että valtaosa toiminnasta tapahtuu luonnossa. Tästä syystä konkreettiset talkootyöt, kuten ennallistamiset ja muut luonnonhoitotyöt ovat luonteva ja merkittävä tapa toimia ympäristön hyväksi.

Luontokartoitustyö. Erityisesti metsien kohdalla luontokartoittaminen on tärkeä keino edistää metsiensuojelua. Luontoliitto kouluttaa kartoittajia sekä koordinoi ja tukee kartoitustyötä, viestii kohteista ja edistää niiden suojelua.

Vaikuttaminen päättäjiin. Nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa päättäjiin on tärkeää tukea, ja Luontoliitto järjestönä pyrkii luomaan sille kanavia mahdollistamalla tapaamisia ja osallistumista erilaisiin päättäjäfoorumeihin.

Yritysvaikuttaminen ja -yhteistyö. Yrityksillä on paljon vaikutusvaltaa, ja sen vuoksi niitä on tärkeää kirittää vastuullisuustoimissa. Luontoliitto toimii niin rakentavan kritiikin kautta kuin tekemällä strategista yhteistyötä yritysten kanssa.

Vetoomukset, lausunnot, kuntalaisaloitteet ja kansalaisaloitteet. Luontoliitto kirjoittaa säännöllisesti lausuntoja liittyen lainsäädäntöön, asetuksiin ja strategioihin. Kampanjoinnin osana voidaan tehdä kuntalais- ja kansalaisaloitteita, jos ne koetaan tehokkaaksi tavaksi vaikuttaa.

Mediavaikuttaminen. Ajankohtainen ja tehokas tiedottaminen on tärkeä osa Luontoliiton toimintaa. Järjestö ottaa aktiivisesti kantaa ajankohtaisiin ympäristöasioihin myös kirjoittamalla mielipidekirjoituksia.

Mielenosoitukset. Oikeus osoittaa mieltä koetaan Luontoliitossa tärkeäksi osaksi demokratiaa ja yhteiskunnallista vaikuttamista. Mielenosoitukset mietitään strategisesti, ja ympäristövaikuttamisessa ne ovat yksi työkalu muiden joukossa. Mielenosoituksissa noudatetaan rauhanomaisuuden ja väkivallattomuuden periaatteita ja vältetään kohtuuttoman haitan aiheuttamista.

Somevaikuttaminen. Lasten- ja nuorten järjestölle sosiaalinen media on keskeinen keino tavoittaa kohdeyleisöään. Sosiaalinen media mahdollistaa henkilökohtaisuuden ja ajantasaisuuden viestinnässä, ja sen kautta kohdennetaan vaikuttamista olennaisiin tahoihin kuten päättäjiin tai yrityksiin. Luontoliiton sosiaalisen median kanavilla myös nuoret itse pääsevät ääneen.

Taide. Luontoliitto hakee aktiivisesti mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä taiteilijoiden kanssa. Taiteen kautta tavoitetaan tavanomaisesta eroavia yleisöjä ja voidaan luoda tilaa keskustelulle haastavistakin aiheista.

Kansallinen yhteistyö. Luontoliitto tekee monipuolisesti yhteistyötä järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa ja pyrkii edistämään monialaista yhteiskunnallista dialogia.

Kansainvälinen yhteistyö. Luontoliitto tekee monella osa-alueella kansainvälistä yhteistyötä susi-, metsä-, luonnonharrastus-, virtavesi-, itämeri- ja ilmastotoiminnassa.

Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus. Luontoliitto on *kaikkien* lasten ja nuorten järjestö. Yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden huomioiminen ja edistäminen toiminnassa on erityisen tärkeää. Pyrimme siihen, että lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus tuntea olonsa turvalliseksi ja löytää paikkansa toimia Luontoliitossa omana itsenään asuinpaikasta, uskonnosta, vakaumuksesta,

mielipiteestä, koulutuksesta, perhesuhteista, seksuaalisesta suuntautumisesta, terveydentilasta, toimintarajoitteisuudesta, taloudellisesta tai poliittisesta asemasta sekä iästä huolimatta. Turvallisemman tilan periaatteet ohjaavat tähän.

OSA 3: LUONTOLIITON YMPÄRISTÖPOLIITTISET TAVOITTEET

3.1. Ympäristökasvatusta toteutetaan yhteiskunnassa läpileikkaavasti ja kokonaisvaltaisesti.

Luontoliiton ydintehtäviin kuuluu ympäristökasvatuksen laadun ja määrän lisääminen Suomessa. Yhteiskunnan läpäisevä ja kokonaisvaltainen ympäristökasvatus on merkittävä keino luontokato- ja ilmastonmuutoskriisien ratkaisemisessa. Luontoliitto pyrkii lisäämään ympäristökasvatuksen läpileikkaavuutta yhteiskunnassa siten, että se ulottuu yhteiskunnan jokaiselle osa-alueelle ja koskettaa kaikkia ihmisiä ikään ja sukupuoleen tai sosiaaliseen, yhteiskunnalliseen, taloudelliseen tai etniseen taustaan katsomatta.

Ympäristökasvatus on kehittynyt ja monimuotoistunut vuosikymmenten aikana. Sillä ei tarkoiteta vain lapsille ja nuorille suunnattua luontokasvatusta tai ympäristötietoisuutta, vaan se on kaikille suunnattua kestävän elämäntavan ja aktiivisen kansalaisuuden edistämistä yksilö- ja yhteisötasolla. Luonnossa oppimisella on tärkeä rooli, sillä se vahvistaa lasten ja nuorten luontosuhdetta ja ympäristövastuullisuutta sekä edistää elinikäistä oppimista.

3.2. Lasten ja nuorten osallisuus päätöksenteossa toteutuu.

Lasten ja nuorten järjestönä Luontoliiton tehtävä on innostaa ja motivoida toimimaan ympäristön puolesta, luoda kanavia vaikuttamiselle, mahdollistaa lasten ja nuorten äänen kuulumisen yhteiskunnassa sekä edistää nuorten osallisuutta päätöksenteossa.

Eryityisesti nuorten keskuudessa huoli ympäristön tilasta on kova. Luontoliitto välittää kannanotoissaan tämän huolen ja voi siten perustellusti ottaa moneen asiaan kriittisen näkökulman. Kriittisyydestä huolimatta Luontoliiton vahvuus on myös luoda ja edistää yhteiskunnallista dialogia haastavien asioiden äärellä.

3.3. Ilmaston kuumeneminen rajataan 1,5 asteeseen.

Ihmistoiminnan aiheuttama ilmastonmuutos uhkaa elämää maapallolla nykyisessä muodossaan, ja vaikutukset ovat jo nähtävissä myös Suomessa. Hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin IPCC:n raportin mukaan ilmaston lämpeneminen on vielä mahdollista rajata 1,5 asteeseen Pariisin ilmastopimuksen tavoitteiden mukaisesti, mutta ilmastotoimiin on tartuttava entistä tehokkaammin ja ripeämmin, tai seuraukset ovat katastrofaaliset.

Luontoliiton yksi tärkeimmistä tehtävistä onkin vaikuttaa yhteiskuntaan, sen päättäviin elimiin eri tasoilla, sekä yrityksiin ja kansalaisiin, jotta 1,5 asteen tavoitteeseen päästään.

Suomen tulee pysyä 2035 hiilineutraaliustavoitteessa ja noudattaa myös kansainvälisiä ilmastopimuksia. Tavoitteeseen päästäkseen on tehtävä tarvittavat rakenteelliset, ohjaukselliset ja systeemiset muutokset eri päästösektoreilla. Myös kulutusperäiset päästöt tulee saada laskuun. Hiilineutraaliustavoitteessa pysyminen edellyttää, että muun muassa metsien hiilivarastojen säilymisestä huolehditaan, mikä taas vaatii hakkuutason laskemista.

Oikeudenmukaisuus on ilmastotoimissa keskeinen kysymys, sillä hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtyminen edellyttää merkittävää systeemistä muutosta esimerkiksi energia-, ruoka- ja

liikennejärjestelmissä. On tärkeää varmistaa, että murros toteutetaan reilusti ja niin, ettei kenellekään aiheudu kohtuuttomasti haittaa muutoksesta.

Luontoliitto ei hyväksy vihreää kolonialismia. Vihreä siirtymä ei saa tapahtua alkuperäiskansojen ja globaalin etelän kustannuksella. Myös globaalin ilmasto-oikeuden toteutumisesta on pidettävä huolta. Ilmastonmuutoksen vaikutukset koetaan voimakkaimmin globaalissa etelässä, vaikka länsimainen fossiilikapitalismi on historiallisesti tarkasteltuna suurin syy ilmastonmuutokselle. Tämä tulee huomioida suuntaamalla ilmastorahoitusta globaaliin etelään.

3.4. Luontokato pysäytetään ja luonnon monimuotoisuutta parannetaan ennallistamalla.

Luontoliiton ympäristöpoliittisten tavoitteiden keskiössä on luontokadon pysäyttäminen, jonka ensisijaisena perusteena on luonnon ja lajien itseisarvo. On tärkeää ymmärtää ihmisen olevan osa luontoa, ei siitä erillinen. Olemme täysin riippuvaisia terveistä ekosysteemeistä ja niiden tuottamista ekosysteemipalveluista kuten veden kiertokulusta, terveysvaikutuksista, hulevesien imeyttämisestä ja pölytyksestä. Myös taloutemme on riippuvainen terveistä, toimivista ekosysteemeistä ja tasapainossa olevasta ilmastosta.

Suomen tulee noudattaa tutkijoiden suosituksia ja kansainvälisiä sitoumuksia luontokadon pysäyttämiseksi ja toimeenpanna niitä kunnianhimoisesti kansallisella tasolla näyttäen kansainvälisesti esimerkkiä. Myös tuontituotteiden vaikutukset tulee huomioida, eikä Suomi saa aiheuttaa luontokatoa myöskään rajojensa ulkopuolella hyödyntämällä esimerkiksi globaalin etelän luonnonresursseja omien resurssiensa sijaan.

YK:n Kunming-Montrealin sopimuksessa ja EU:n biodiversiteettistrategiassa määritellään toimet luontokadon pysäyttämiseksi vuoteen 2030 mennessä. Näiden mukaisesti Suomen tulee suojella 30 % maa- ja vesialueistaan. Suojelu tulee toteuttaa maakunta- ja elinympäristökohtaisesti.

Suomen tulee tukea EU:n ennallistamisasetusta ja sen kunnianhimoista tasoa, jonka mukaan 30 % heikentyneistä ekosysteemeistä ennallistetaan. Suomella on mahdollisuus toimia luontokadon pysäyttämisessä ja ennallistamistoimissa esimerkkinä ja olla kunnianhimoinen tavoitteissaan.

Kotoperäisten lajien tilaa on tärkeää parantaa torjumalla vieraslajeja. Vieraslajien torjunnassa on kuitenkin huomioitava eliöiden itseisarvo ja oikeudet yksilöinä.

3.5. Luonnonmetsät suojellaan, ja metsäteollisuus toimii ekologisten reunaehtojes sisällä.

Luontokato etenee huolestuttavaa vauhtia erityisesti metsissä. Suomen uhanalaisista lajeista lähes kolmannes elää metsissä. Yli 800 metsälajia ja kaksi kolmasosaa metsien luontotyypeistä on uhanalaisia. Merkittävin yksittäinen syy tälle on avohakkuisiin ja voimakkaaseen maanmuokkaukseen perustuva tehometsätalous. Lisäksi metsiä uhkaavat rakentaminen ja infrastruktuurihankkeet.

Metsillä on tärkeä rooli myös ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen sopeutumisessa, sillä Suomen metsät toimivat hiilivarastona ja hiilinieluna. Terveet monimuotoiset metsät ovat kestävämpiä ilmastonmuutoksen vaikutuksille, lieventävät helleaaltoja ja toimivat hulevesien imeyttäjinä.

Biodiversiteettisitoumusten mukaisesti tähtäimessä tulee olla 30 % metsiensuojelu, joka kattaa eri maakunnat ja elinympäristöt. Kaikki luonnontilaiset ja luonnontilaisen kaltaiset vanhat metsät tulee suojella välittömästi alkaen julkisomisteisista metsistä eli kunta- ja valtionmetsistä.

3.6. Itämeren rehevöityminen pysäytetään ja saaristoluonnon monimuotoisuutta ylläpidetään.

Itämeren rehevöityminen on suuri ongelma, joka johtaa vesien samenessen, haitallisten sinilevien lisääntymiseen ja merenpohjan happikatoon. Rehevöityminen johtuu ravinteiden, erityisesti typen ja fosforin, liiallisesta kertymisestä mereen maa- ja metsätaloudesta, jätevesistä sekä merenkulusta.

Ilmastonmuutoksen ja Itämeren tilan välinen yhteys on molemminsuuntainen. Itämeressä on erittäin paljon matalia rantavesiä ja rantaviivaa, jotka ovat merkittäviä ilmastonmuutoksen kannalta mm. metaanipäästöjen ja hiilinielujen osalta.

Muovin kulutuksen kasvu näkyy suoraan myös muovin määrän kasvussa Itämeressä ja muissa merissä. Muoviroskan haitat Itämeressä ovat todellinen uhka sen lajistolle ja monimuotoisuudelle. Roskaantumisesta 80% tulee maalta, joten ympäristökasvatuksella on merkittävä rooli ongelman ratkaisemisessa.

Luontoliiton Itämeri-ryhmä toimii Suomessa myös haavoittuvan saaristoluonnon puolesta, joka on Suomen monimuotoisinta ja jossa on eniten uhanalaisia lajeja sekä elinympäristöjä.

3.7. Virtavesiä palautetaan vapaasti virtaavaan tilaan ja ennallistetaan monimuotoisuutta turvaamaan.

Virtavedet eli joet ja purot ovat biodiversiteetin kannalta merkittäviä luontotyyppisiä sekä tärkeitä elinympäristöjä useille lajeille, erityisesti vaelluskaloille. Suomessa luonnontilaisia virtavesiä on jäljellä vain muutamia prosentteja ja virtavedet on arvioitu sisävesien uhanalaisimmaksi luontotyyppiksi. Lähes kaikki vaelluskalakantamme ovat uhanalaisia, ja esimerkiksi alkuperäisistä lohjoistamme on tuhottu noin 90%. Vaelluskalojen lisäksi myös muut virtavesissä elävät lajit ovat uhanalaistuneet.

Virtavesiemme tilanne johtuu pitkälti ihmistoimenpiteistä, jotka ovat voimakkaasti muuttaneet vesiekosysteemejä. Virtavesiin on vaikuttanut erityisesti patoaminen, jonka lisäksi jokia ja puroja on perattu ja suoristettu etenkin maa- ja metsätalouden tarpeisiin. Nämä ovat hajakuormituksen ja mittavien ojitusten myötä myös heikentäneet vedenlaatua voimakkaasti.

Virtavesiemme sekä niissä elävien lajien suojelussa ja elvyttämisessä on kiinnitettävä huomiota uhanalaistumiseen ja vesien tilan heikkenemiseen johtaneisiin syihin. Virtavesiä tulee aktiivisesti palauttaa vapaasti virtaavaan tilaan ja ennallistaa tuhoutuneita elinympäristöjä sekä vaikuttavin toimin vähentää vesistöihin kohdistuvaa hajakuormitusta.

3.8. Uhanalaisten lajien metsästys kielletään ja petovahinkojen ehkäisyyn lisätään resursseja.

Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen on lajeille, elinympäristöille ja ekosysteemipalveluille yhtä suuri uhka kuin ilmastonmuutos. Suomi on sitoutunut suojelemaan luonnon monimuotoisuutta, ja on tärkeää, että teemme kaikkemme uhanalaisten lajien suojelemiseksi. Suomessa on 17 uhanalaiseksi luokiteltua lajia, jotka on metsästyslaissa määritelty riistalajeiksi tai rauhoittamattomiksi lajeiksi.

Petoeläinten aiheuttamia kotieläinvahinkoja ehkäistään susiaitojen, laumanvartijakoirien, koirien suojaamisen ja petojen aktiivisen karkottamisen avulla sekä turvaamalla suden saaliseläinkantojen riittävyys. Vaikka vastuu eläinten suojaamisesta on niiden omistajalla, tulee yhteiskunnan turvata riittävät resurssit vahingonestoon. Julkisia varoja tulee kohdentaa susivahinkojen korvaamisen sijaan niiden ennaltaehkäisyyn.

Nykyinen susikannan tilanne ja kehitys osoittavat, ettei Maa- ja metsätalousministeriön ja riistahallinnon johdolla toteutettu susikannan hoito ole toimiva. Tästä on osoituksena suteen ja muihin suurpetoihin kohdistuva jatkuva salametsästys.

3.9. Ruoantuotannon kestävyyttä parannetaan.

Ruoantuotannolla on merkittävät vaikutukset niin ilmastoon, luonnon monimuotoisuuteen kuin vesistöihin. Luontoliitto kannattaa siirtymää tehotuotannosta yhteisölliseen lähi- ja luomutuotantoon sekä agroekologisten ruoantuotantomenetelmien kehittämistä ja tukemista. Näistä viimeisin on mainittu myös YK:n Kunming-Montrealin luontosopimuksessa tärkeänä keinona pysäyttää luontokato. Lannoitteiden ja tuholaismyrkkujen käyttöä tulee rajoittaa merkittävästi. Ruoantuotannon päästöjä tulee vähentää merkittävästi, ja maatalouden mahdollisuuksia sitoa hiiltä tulee edistää.

3.10. Eläinten oikeudet huomioidaan ja niitä edistetään.

Luontoliitto edistää tavoitetta luopua turkistarhauksesta, ja järjestön toiminnassa korostetaan luonnonvaraisten eläinten oikeuksien ja hyvinvoinnin lisäksi myös tehotuotannossa olevien eläinten oikeuksia. Eläimillä on itseisarvo samalla tavalla kuin koko luonnolla.

Eläinten oikeudet huomioidaan Luontoliiton toiminnassa. Luontoliiton tapahtumissa ja leireillä tarjotaan vegaanista ruokaa ympäristö- ja eettisistä syistä.

OSA 4: TARVITTAVAT YMPÄRISTÖPOLIITTISET TOIMENPITEET

4.1. Ympäristökasvatus

Ympäristö-, luonto- ja kestävyyskasvatus ovat olennaisia teemoja niin hallitusohjelmissa, ministerijöiden linjauksissa kuin eri koulutusasteiden opetussuunnitelmissa. Ohjelmista löytyy tarvittava tieto sekä tavoitteet, mutta käytännön toteuttamisessa on haasteita. Kolmannen sektorin toimijoilla kuten Luontoliitolla on keskeinen rooli konkreettisen ympäristökasvatuksen edelläkävijänä ja toteuttajana Suomessa.

Toimenpiteet

- 1. Valtakunnallinen ympäristö- ja kestävyyskasvatusohjelma Kestävä koulu perustetaan.**
 - Valtion rahoittaa ohjelmaa, ja Opetushallitus koordinoi sitä.
 - Ohjelma vastaa ympäristö- ja kestävyyskasvatuksen konkreettisiin puutteeseen koulumaailmassa.
 - Ohjelma tarjoaa tukea, koulutusta ja rahaa ympäristökasvatuksen toteuttamiseen eri toimijoille.
- 2. Luonnon hyvinvointivaikutukset huomioidaan kasvatustyössä.**
 - Ympäristökasvatuksen merkitystä varhaiskasvatuksessa korostetaan, ja siihen varataan riittävät henkilöstö- ja työaikaresurssit.
 - Virikkeellisiä oppimisympäristöjä luodaan luonnonläheisten kouluympäristöjen avulla.
 - Lähiluontoa hyödyntämällä ja luontokontaktia lisäämällä tuetaan lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia.
- 3. Luonto kuuluu kaikille.**
 - Lähiluonnon merkitys tulee huomioida kaupunkisuunnittelussa siten, että luonnontilaisille alueille ei osoiteta rakentamista.
 - Luontokohteita täytyy olla riittävästi, ja niiden tulee olla saavutettavia kaikille kohderyhmille sekä julkisella liikenteellä saavutettavissa.

4.2. Lasten huomioiminen ja nuorten osallisuus päätöksenteossa

Lapset ja nuoret tulee huomioida heidän tulevaisuuttaan koskevassa päätöksenteossa, sillä monet ympäristöuhat vaikuttavat erityisesti heidän tulevaisuuteensa. Nuorten osallisuus päätöksenteossa tulee varmistaa, ja siihen liittyvän tiedon saavutettavuutta tulee edistää. Nuorten ryhmien näkemykset tulee aidosti huomioida päätöksissä, pelkkä kuuleminen ei riitä.

Toimenpiteet

- 1. Ilmasto- ja luontoasioita koskeva tieto tehdään nuorille saavutettavammaksi.**
- 2. Kaikkiin ministeriöihin perustetaan nuorten kuulemis- ja vaikuttamistoimielimiä, kuten lasten ja nuorten neuvostoja.**
- 3. Vuonna 2023 perustetun nuorten ilmasto- ja luontoryhmän tuomat näkökulmat ja ratkaisumallit vaikuttavat aidosti päätöksentekoon ja vaikutuksia seurataan.**

4.3. Luonnonsuojelu

Suomen tulee pysäyttää luontokato viimeistään vuoteen 2030 mennessä. Suomen on noudatettava ja toimeenpantava kunnianhimoisesti kansainvälisiä biodiversiteettisitoumuksia ja näytettävä esimerkkiä. Suomi ei saa ajaa vastakkaisia toimia tai hidastaa EU:n toimia luontokadon pysäyttämiseksi.

Toimenpiteet

- 1. Luontokadon pysäyttämiseksi asetetaan luontolaki, jossa määritellään sitovat tavoitteet sekä niiden seuranta ja arviointi.**
- 2. Luonnonsuojelun rahoitus moninkertaistetaan niin, että se on 1 % bruttokansantuotteesta.**
- 3. 30 % maa- ja vesialueista suojellaan maakunnittain kattavasti ja elinympäristökohtaisesti.**
- 4. 30 % heikentyneistä ekosysteemeistä ennallistetaan. Suomi tukee kunnianhimoista EU:n ennallistamisasetusta ja sen kansallista toimeenpanoa.**
- 5. Ympäristölle ja ilmastolle haitalliset tuet poistetaan.**

4.3. Ilmasto

Suomen tulee saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä ja oltava siitä eteenpäin hiilinegatiivinen yhteiskunta. Suomen tulee toimia edelläkävijänä kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä ja irtautua fossiilisista polttoaineista, lisätä hiilinieluja ja säilyttää hiilivarastoja sekä noudattaa kansainvälisiä sopimuksia ja edistää uusia sopimuksia.

Toimenpiteet

- 1. Suomi irtautuu fossiilisista polttoaineista sekä muista ympäristön kannalta haitallista energiamuodoista vuoteen 2035 mennessä.**
 - Metsäbioenergian polttoa vähennetään merkittävästi ja sen tuet poistetaan.

- Turpeesta ja kivihielestä luovutaan 2030 mennessä.
- Ydinvoimaan tulee suhtautua kriittisesti, sillä siihen liittyvät riskit ovat merkittävät ja sen rakentaminen on liian hidasta ilmastokriisin kiireellisyyteen nähden.

2. Energiankulutus alas, energiatehokkuus ylös.

- Energiankulutusta tulee vähentää esimerkiksi vaikuttamalla liikenteeseen, rakentamiseen ja lämmitykseen, teollisuuteen, maa- ja metsätalouteen sekä jätehuoltoon.
- Energiatehokkuutta tulee parantaa merkittävästi.

3. Hiilinielujen ja hiilivarastojen säilyminen varmistetaan.

- Hakkuille pitää asettaa nopeasti rajat hiilinielujen säilyttämiseksi.
- Maaperäpäästöjä eli turvetuotantoalueiden, turvemetsien ja suopeltojen päästöjä tulee vähentää nopeasti.
- Metsäkato on pysäytettävä.
- Hiilinieluja pitää lisätä kaikin mahdollisin keinoin, myös ennallistamalla metsä- ja suoelinympäristöjä. Ojitettujen soiden ja suometsien kunnostusojittaminen on lopetettava.
- Sinisiä hiilivarastoja pitää turvata ja nieluja lisätä.

4. Päästökompensaation sääntelyä lisätään ja sitä arvioidaan kriittisesti.

- Vapaaehtoisen päästökompensaation julkista sääntelyä tulee lisätä.
- Kaksoislaskennan riskit tulee tunnistaa, ja niitä tulee välttää (esim. hiilinielut lasketaan kahteen kertaan Suomen hiilinielutaseeseen).

5. Globaalista pohjoisesta ohjataan ilmatorahoitusta globaaliin etelään.

- Ilmatorahoituksen määrää nostetaan riittävän korkealle tasolle, jotta siirtymä hiilineutraaliin tulevaisuuteen voidaan toteuttaa niin, ettei kukaan jää kehityksessä jälkeen.

4.4. Metsät

Metsien luontokadon pysäyttäminen vaatii merkittäviä toimia. Metsäteollisuus ei voi jatkaa nykyisen kaltaisena, vaan se on asetettava luonnon monimuotoisuuden, ekosysteemien ja ilmastonmuutoksen asettamiin rajoihin. Lisäksi on huomioitava metsien virkistys- ja terveysvaikutukset.

Toimenpiteet

1. Tuottavasta metsämaasta 30 % suojellaan.

- Kaikki julkisomisteiset (valtion ja kuntien maat) luonnonmetsät (luonnontilaiset, luonnontilaisen kaltaiset ja METSO-kriteerit täyttävät vanhat metsät) suojellaan välittömästi.
- Valtion maita suojellaan vähintään 530 000 ha lisää.
- Suojelun tulee olla maakunnittain ja elinympäristökohtaisesti kattavaa.
- Myös talousmetsäkäytössä olevia tai olleita alueita suojellaan osana metsäisten ekosysteemien verkostoa ja kansallispuistoverkostoa.

2. Hakkuille asetetaan rajat.

- Hakkuille tulee asettaa rajat, jotka varmistavat, että metsien hyödyntäminen on ilmaston ja luonnon kannalta kestäväällä tasolla.

- Avohakkuista luovutaan oletuskäytäntönä metsienkäsittelyssä, ja julkishallinnollisissa (valtion ja kuntien) metsissä siirrytään jatkuvaan kasvatukseen.
- Avohakkuista tehdään luvanvaraisia. Yksityisille metsänomistajille annetaan kattavampaa neuvontaa jatkuvasta kasvatuksesta ja suojelumahdollisuuksista.

3. Metsälaki tulee uudistaa.

- Lainsäädännön tulee turvata metsäluonnon biologinen monimuotoisuus ja runsaus, metsien riittävä hiilensidonta sekä metsätalouden ekologinen perusta ja sosiaalinen hyväksyntä.

4. Metsähallituksen rooli uudistetaan.

- Metsähallituksen päätehtävään tulee kuulua luonnon monimuotoisuuden ja hiilinielujen sekä -varastojen turvaaminen sekä metsien virkistyskäytön ylläpitäminen ja edistäminen.
- Metsähallituksen tulostavoitteesta luovutaan.

5. Biotalous nimissä ei kiihdytetä ilmaston kuumenemista eikä luontokatoa.

- Kestävä biotalous tulee määritellä ja siitä tulee lukea pois hankkeet ja innovaatiot, jotka eivät täytä kestävyyskriteerejä.
- Biotalous nimissä ei tule perustaa uusia sellutehtaita, jotka lisäävät hakkuita ja ovat ilmaston kannalta haitallisia.
- Sellutuotteita ja sellua tulee kutsua selluksi, ei biotuotteiksi.
- Kertakäyttötuotteista tulee pyrkiä eroon, ja ne tulee korvata uudelleenkäytettävillä tuotteilla.
- Metsäbioenergian tuet tulee poistaa.

6. Kaavoituksessa ja rakentamisessa säästetään arvokkaat metsäalueet.

- Vähintään METSO-kriteerit täyttävillä metsäalueilla ei enää kaavoiteta rakentamista eikä infrastruktuurihankkeita.
- Vanhentuneet metsiin rakentamista osoittavat kaavat uudelleenarvioidaan.
- Virkistysmetsien tulee olla kaikkien saavutettavissa.
- Asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksia lähiluontoa koskevaan päätöksentekoon parannetaan.
- Metsien raivaamiselle asetetaan maankäyttömuutosmaksu.

4.5. Suurpedot

Susi kuuluu EU:n luontodirektiivin (92/ 43/ETY) liitteen IV tiukasti suojeltuihin lajeihin ja on luokiteltu Suomessa erittäin uhanalaiseksi lajiksi. Näin ollen susien metsästäminen pitäisi olla kiellettyä. Uhanalaisten lajien, kuten suden, ahman, karhun ja ilveksen, kuuluminen metsästyslain mukaiseen riistaeläinluokitukseen on ristiriidassa Euroopan unionin ja lajien tiukan suojelun kanssa. Suurin syy suden uhanalaisuuteen on pyynti (metsästäys ja laiton tappaminen). Korostetaan elinvoimaisen suurpetokannan merkitystä ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunnassa.

Toimenpiteet

1. Uhanalaisten lajien metsästäminen kielletään.

- Lajit, joiden populaatio on arvioitu uhanalaiseksi, tulee rauhoittaa metsästykseltä.

2. Suden kannanhoidollinen metsästys lopetetaan.

- Suden metsästäminen kielletään EU:n luontodirektiivin artiklan 12 perusteella.
- Suden poikkeuksellinen tappaminen tulee sallia vain, jos mitään muuta vaihtoehtoa ei ole.

3. Petoeläinten asiat siirretään pois maa- ja metsätalousministeriön alaisuudesta.

- Uhanalaisten ja EU:n tiukasti suojeltujen lajien kannanhoito tulee siirtää maa- ja metsätalousministeriöltä ympäristöministeriölle.

4. Petovahinkojen ennaltaehkäiseviä toimia ja asiallista tietoa lisätään.

- Petojen aiheuttamaa pelkoa tulee pyrkiä lieventämään välittämällä todenmukaista ja asiallista tietoa.
- Asiallisen tiedon levittämistä petoeläimistä osana koulujen ympäristö- ja luontokasvatusta tulee lisätä.
- Ennaltaehkäisevien toimenpiteiden käytön tulee olla edellytys petoeläinvahingon korvauksen hakemiselle.
- Petovahinkojen ehkäisyyn ohjataan lisäinvestointeja.

5. Salametsästys laitetaan kuriin ja eräpartioita lisätään.

- Poliisille, erävalvojille, syyttäjille sekä tuomareille tulee kohdentaa lisäkoulutusta ja resursseja metsästyksrikosten valvontaan ja selvittämiseen.
- Yhteistyötä viranomaisten ja metsissä liikkuvien kanssa tulee tiivistää.
- Rangaistuksia salametsästyksestä kovennetaan.

4.6. Itämeri

Itämeri on yksi maailman herkimmistä ja saastuneimmista meristä, ja se kärsii erityisesti rehevöitymisestä. Suomessa erityisesti Itämeren rannikkovedet voivat huonosti, mikä johtuu ihmistoiminnasta. Rannikkovesiämme rehevöittävät erityisesti maa- ja metsätaloudesta valuvat ravinteet.

Toimenpiteet

1. Merellisiä elinympäristöjä suojellaan ja ennallistetaan.

- Yksityisten vesialueiden merenpohjien suojelusta ja ennallistamisesta on saatu hyviä kokemuksia, ja näitä toimia tulee jatkaa ja edistää.
- Suomen tulee aktiivisesti edistää kansainvälisiä sopimuksia päästöjen säätelymiseksi ja meriluonnon turvaamiseksi.
- Erityisesti nykyisten merellisten suojelualueiden ulkopuolella olevia alueita tulee ennallistaa ja merellisiä suojelualueita laajentaa.
- Saaristolunnon monimuotoisuus tulee turvata aktiivisilla luonnonhoitotöillä. Tähän tarvitaan huomattavasti nykyistä enemmän taloudellisia ja muita resursseja sekä kannustimia.

2. Itämeren tilan parantamiseen lisätään resursseja.

- Itämeren rehevöityminen tulee pysäyttää.
- Resurssit ohjataan ravinnekuormaa vähentäviin toimiin ja tukiin sekä tutkimusmäärärahojen lisäämiseen erityisesti ilmastonmuutoksen ja Itämeren välisistä kytkennöistä.
- Kipsiviljelyä on tuettava nykyistä huomattavasti enemmän, ja viljelijöille on jaettava enemmän tietoa asiasta.
- Saaristomeren valuma-alueen maatalouden kuormitus on Suomen viimeinen HELCOMin määrittelemä hot spot ongelma-alue. Alueelle tulee lisätä kipsiviljelyä kaikille soveltuville pelloille, suojavyöhykkeitä on kasvatettava eroosioherkillä kohteilla, ja ravinteet on saatava kierrätettyä tehokkaammin ruoantuotannossa, jotta ne eivät päädy mereen.
- Metsätaloudesta huuhtoutuvien ravinteiden päästöt on saatava laskuun.
- Kalankasvatus ja turkistarhaus tulee lopettaa niiden Itämereen aiheuttaman suuren pistekuormituksen sekä eläinoikeusongelmien vuoksi.
- Maatalouden ravinnekuormitusta on vähennettävä. Luomutuotantoon siirtymistä on helpotettava.
- Laivojen painolastivesien käsittelyyn tulee saada lisää resursseja, jotta voidaan ehkäistä haitallisten vieraslajien leviäminen Itämereen niiden mukana.

3. Itämeren roskaantuminen on pysäytettävä ja muoviroskan määrä on saatava laskuun.

- Ympäristökasvatuksen määrää Itämeren roskaantumisen ratkaisemiseksi on lisättävä reilusti nykyisestä.
- Suomen tulee vähentää tekonurmikenttien ja maatalouden mikromuovipäästöjä.
- Muovin määrän käyttö on saatava laskuun kulutustottumuksia muuttamalla, korvaamalla muovia vähemmän haitallisilla materiaaleilla ja kieltämällä kertakäyttömuovi.
- Vaarallisten kemikaalien ja vaarallisten aineiden päätyminen Itämereen on estettävä mm. tiukemmalla lainsäädännöllä ja tiukemmalla seurannalla.
- Rantojen ja kaupunkien siivoamiseen on lisättävä resursseja.

4.7. Virtavedet

Merkittävin syy virtavesiemme tilaan ja vaelluskalakantojemme uhanalaisuuteen ovat vesistöissä olevat esteet, erityisesti vesivoimapadot, jotka estävät vaelluskalojen luontaisen elinkierron. Virtavesiin on kohdistunut voimakasta muuttamista ja kuormitusta myös maa- ja metsätalouden vaikutuksesta. Virtavesiluonnon monimuotoisuus ja vaelluskalakantojen tila tulee turvata, ja uhanalaistumiseen johtaneisiin syihin tulee puuttua tehokkain ja vaikuttavin toimin.

Toimenpiteet

1. Virtavesiä palautetaan vapaasti virtaavaan tilaan purkamalla esteitä.

2. Virtavesien ekologista tilaa parannetaan.

- Vesistöihin kohdistuva, erityisesti maa- ja metsätalouden aiheuttama kuormitus on saatava merkittävään laskuun.
- Ekologista tilaa on parannettava elinympäristökunnostuksilla.

3. Vaelluskaloille mahdollistetaan luontainen elinkierto ennallistamalla lisääntymisalueita ja takaamalla vaellusyhteys sekä ylä- että alapuoliseen vesistöön.

- Vaellusesteitä tulee poistaa esimerkiksi purkamalla pieniä ja tarpeettomia vesivoimapatoja.
- Tuhoutuneita lisääntymisalueita on kunnostettava ja ennallistettava.
- Vesivoimapatojen aiheuttamaa haittaa on korvattava enemmän haitan aiheuttajien eli vesivoimayhtiöiden toimesta. Vesivoimalaitosten kalatalousvelvoitteiden painopiste on siirrettävä istutusvelvoitteista vaellusyhteyksien avaamiseen ja elinympäristöjen kunnostamiseen.

4. Parempi lainsuoja virtavesille ja vaelluskaloille.

- Uhanalaiset kalalajit tarvitsevat saman tasoista lain takaamaa suojelua kuin muutkin uhanalaiset eläinlajit.
- Koskiensuojelulaista on pidettävä tiukasti kiinni myös tulevaisuudessa.
- Vesilaki on uudistettava siten, että vanhoillakin vesiluvilla toimivat vesivoimalaitokset voidaan velvoittaa rakentamaan vaellusyhteyden mahdollistavat ohitusratkaisut sekä korvaamaan vesistölle, vaelluskaloille sekä muulle eliöstölle aiheutunutta haittaa.
- Luontoliitto vastustaa sitä, että useat uhanalaisetkin kalalajit ovat edelleen sallittuja saaliskaloja.